

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen
Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula

Varhaiskasvatuksen laadulla on tärkeä merkitys lapsen psyykkiselle kehitykselle

Lasten psykologisen kehityksen näkökulmasta olemme huolissamme kaavailuista kasvattaa varhaiskasvatuksen ryhmäkokoja, rajoittaa subjektiivista päivähoito-oikeutta, väljentää koulutusvaatimuksia ja jakaa esikoululaisen päivä kahteen erilliseen osaan.

Kehityopsykologisen tutkimusten perusteella ryhmämuotoinen päivähoito on ylipäänsä haaste pienen lapsen kehitykselle. Haasteena on pysyvän hoitajasuhteen takaaminen tai hoitajan saatavuus lapsen tarpeiden mukaisesti. Pienen lapsen tulisi ryhmässä tietää, kuka on hänen ensisijainen hoitajansa. Vastavuoroisesti hoitajilla tulisi olla mahdollisuus tutustua lapsiin niin, että heidän yksilölliset tapansa ilmaista tarpeitaan tulevat kuulluksi myös ryhmässä.

Jos pieni lapsi jää liian paljon itsensä varaan, hän altistuu lisääntyneelle stressille. Pysyvästi koholla olevan stressitason vaikutukset lapsen kehitykselle ovat negatiiviset. Ryhmäkokojen suurentaminen saattaa maksaa yhteiskunnalle enemmän kuin mitä se säästää tässä hetkessä.

Tutkimusten mukaan nyrkkisääntö päiväkotien ryhmäkoolle on "Lapsen ikä plus 2 vierasta lasta", professori Liisa Keltikangas-Järvinen on sanonut MTV3:n haastattelussa 2010. Mikäli hallitus haluaa taata lastemme mahdollisimman hyvän kehityksen myös päivähoitossa, tulisi ryhmäkokojen kasvattamisen sijaan tukea päivähoidon rakenteita, jotka tukevat omahoitajuutta sekä ikä- ja kehitystasoisia ryhmäkokoja.

Lapsiryhmän keskinäisen dynamiikan muodostuminen ja sen mahdollistama kaveritaitojen harjoittelu on olennainen asia varhaiskasvatuksessa. Kaikki ryhmään kuuluvat lapset ja aikuiset ovat mukana tässä systeemissä – riippumatta siitä, ovatko he juuri silloin paikalla vai eivät. Tästä syystä ryhmän todellinen koko voi olla huomattavan suuri, ja ihmissuhteiden kirjo valtava, jos siinä on useita lapsia, jotka eivät ole joka päivä tai koko ajan läsnä. Tällaisia lapsia on tulossa ryhmiin entistä enemmän, jos subjektiivinen päivähoito-oikeus rajataan vain puolipäiväiseksi. Muistettava on myös, että joinakin päivinä kaikki voivat olla läsnä.

Dosentti Niina Junttila on tutkimuksissaan havainnut aikuisikäen kestävän yksinäisyyden alkavan joskus jo päivähoitoiässä. Lapsi ei saa kaverisuhteistaan viestiä, että hän on pidetty, hyväksytty ja toivottu, eikä opi välttämättömiä sosiaalisia taitoja. Yksinäisyydellä on vakavia seurauksia, se syrjäyttää. Suuressa ryhmässä yksin jäävää tai vetäytyvää lasta ei helposti huomata, eikä häntä pystytä auttamaan liittymään ryhmään.

Psykologian tohtori Nina Sajaniemi on korostanut (mm. Yle Puheen haastattelussa 26.5.2015) lasten tarvetta aikuisen apuun stressitason säätelyssä. Pienellä lapsella tunteiden ja toiminnan säätely pettää helposti. Tarvitaan viisaita aikuisia, jolla on oikeat tavat puuttua tilanteisiin ja auttaa lasta. Jos henkilökuntaa ei ole riittävästi, lapsen yksilöllistä tilannetta ei havaita, eikä aikuinen pysty auttamaan lasta silloin kun tämä ei itse pysty itseään rauhoittamaan.

>>>

Henkilökunnalla tulee olla riittävästi koulutuksen antamaa tietoa lapsen tunne-elämän ja tunteiden säätelyn kehityksestä, että he oivaltavat tilanteen ja osaavat tukea lasta. Jos tunteiden säätelyä ei opita varhaislapsuudessa, sen oppiminen myöhemmin on paljon vaikeampaa, kun tuhoiset käyttäytymismallit ovat alkaneet vakiintua. Raivoavaa kymmenvuotiasta, saati viisitoistavuotiasta, on paljon hankalampi rauhoittaa kuin viisivuotiasta, jos oma säätely ei toimi, ja hän voi myös saada paljon enemmän vahinkoa aikaan.

Lapsuudessa koetulla stressillä on lisäksi todettu vahvoja yhteyksiä eri aikuisiän sairauksiin kuten sydän- ja verisuonitauteihin ja diabetekseen. 1990-luvun laman lapsista tehty THL:n selvitys puhuu karua kieltä: taloudellinen huono-osaisuus periytyy, ja on yhteydessä fyysisen ja psyykkisen terveyden ongelmiin.

Lapsen kognitiivinen kehitys eli oppiminen kärsii, jos hänen stressitasonsa on liian korkea, ja hän joutuu käyttämään kapasiteettinsa selviytymiseen. Aikuisilla ei ole mahdollisuutta riittävään henkilökohtaiseen ohjaukseen, mitä monet tämän ikäiset tarvitsevat. Myös melutaso nousee helposti liian korkeaksi, jolloin lasten on vaikeampi kuulla tarkasti ja tulla kuulluksi. Tämä taas olisi edellytys kielelliselle kehitykselle.

Hallitusohjelmaan sisältyy lisäksi lapsilisien jäädyttäminen, mikä lisää perheiden taloudellista huolta ja siten vanhempien stressiä. Tällä on merkitystä heidän kyvyllään olla vanhempia. Huolestuttavinta näissä hallitusohjelman kirjauksissa on, että useampi kohta vaikuttaa samaan, erityisesti syrjäytymisvaarassa olevien pienten lasten kehitystä vaarantavaan suuntaan. Lapsen myönteisen kehityksen turvaavat parhaiten laadukkaat peruspalvelut, päivähoito ja koulu tärkeimpinä. Niistä säästämisen maksamme lastenpsykiatrian ja lastensuojelun lisääntyvinä kuluina ja muina terveystoimena.

Suomen Psykologiliitto esittää, että hallitus pidättäytyisi toteuttamasta sellaisia toimia, joista voisi olla haittaa lasten terveelle psykologiselle kehitykselle ja lapsiperheiden asemalle.

Suomen Psykologiliitto
Tuomo Tikkanen, puheenjohtaja
Kehitys- ja kasvatopsykologian erikoispsykologi, PsL

Tiedoksi:

Lapsiasiainvaltuutettu
Lastensuojelun keskusliitto
Lastentarhanopettajaliitto
Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Talentia
Tiedotusvälineet